

Η ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΗΣ ΒΛΑΣΤΗΣΙΣ

ΜΟΥ φαίνεται λέει; "Εχω πεποιθήσιν, φίλε μου, ... ἀκλόνητον πεποιθήσιν! εἶπεν ὁ συνταγματάρχης περιφέρων ἐπὶ τῶν περικαθημένων κύκλῳ τὸ ἐπὶ τοῦ συνομιλητοῦ προσηλωθὲν βλέμμα του καὶ κτυπῶν δύο τρεῖς φορές νευρικῶς τὸν ἀέρα μετὰ τὸν ἀνοιγμένον βραχίονα καὶ τὸν τεντωμένον δείκτην.

Ὁ συνταγματάρχης Ζ* Σουλιώτης τὴν καταγωγὴν, θὰ ἐπλησίαζε τὰ ἐξήντα· εἶχεν ὅμως εὐθυτενὲς τὸ σῶμα, καὶ τὰ κάτασπρα μουστάκια του, — τὰ ἀγκιστροειδῶς πάντοτε στογημένα — καὶ τὰ κάτασπρα μαλλιά του δὲν κατῴρθωναν νὰ δώσουν γεροντικὴν ἔκφρασιν εἰς τὴν ῥοδοκόκκινην μορφήν του.

Ὁ Ζ* εἰς τὰ νηῶτα του, τὰ πολὺ ἀνήσυχα καὶ πολὺ ἀτίθασα, εἶχε τεντωμένα τ' αὐτιά του ν' ἀκούσῃ ποῦ ἔπεφταν τουφεκιᾶς διὰ νὰ τρέξῃ, καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἐμάζευσε δάφνας, πληγὰς καὶ ῥευματισμοὺς εἰς τὴν Κριμαίαν, τὴν Ἰταλίαν μετὰ τὸν Γαριβάλδην, εἰς τὴν Κρήτην. Ἀλλὰ εἰς τοὺς συγχρόνους του ἦτο περισσότερον γνωστὸς διὰ μίαν συνήθειάν του. Εἰς τοὺς δρόμους, εἰς τὰς πλατείας, τὸ ξίφος ἐκράτει μετὰ τὰς δύο χεῖράς του ὀριζοντίως ὀπισθεν τῆς ῥάχεώς του, ὡς ράβδον εἰς τὴν ὁποίαν ἀκουμβᾶ ἡ σπονδυλικὴ στήλη. Δι' αὐτὴν τὴν συνήθειάν του, ὅταν ἦτο νεώτερος, εἶχε πολλὰς ἀνησυχίας μετὰ τὸ φρουραρχεῖν. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὅπως ἀπέδειξε καὶ εἰς τὰ 1886, τὸ ξίφος αὐτὸ εἴξευρε νὰ τὸ κρατῇ ἐκτάκτως καλὰ εἰς τὸν πόλεμον, παρέβλεψαν ἐπὶ τέλους, καὶ σιωπηλῶς τὸν ἀφῆκαν νὰ τὸ κρατῇ ὅπως θέλει ἐν εἰρήνῃ.

— "Εχω ἀκλόνητον πεποιθήσιν ὅτι τὸ πᾶν εἶνε τὸ αἶμα, ἐξηκολούθησεν ὁ συνταγματάρχης. Ἡ ἀνδρεία ὅπως καὶ ὁ φόβος μεταβιβάζεται ἀπὸ πατέρα σὲ παιδὶ σὰν μυστικὸ οἰκογενειακόν. Ὅποιος εἶνε παλληχάρι, εἶνε χωρὶς νὰ τὸ ἀποφασίσῃ, χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῇ, ἔτσι, φυσικὰ ὅπως ἀναπνέει. Ἡ ἀνδρεία ξεσπᾷ μονομιᾶς διγῶς διδασκαλεύματα καὶ πασπατεύματα ... Σ' ἀκούω ποῦ ξεροβήγεις, γὰρ νὰ μετὰ διακόψῃς. Ἀκουσε ἀκόμη δύο λόγια. καὶ ὕστερα θ' ἀκούσω ὅ,τι πῆς χωρὶς νὰ ξεροβήξω ...

— Τὸ θυμᾶσαι τ' ἀνῆψί μου, τὸν υἱὸ τοῦ μακαρίτη τ' ἀδελφοῦ μου, τὸ γυμνασιόπαιδο, ποῦ ἔπεσε παλληκαρίσια μ' ἓνα βόλι· ἐστὸ μέτωπο ἐστὶ Μακρυνίτσα. Αὐτὸ τὸ παιδάριο, ποῦ ἔφυγε κρυφὰ ἓνα βράδυ ἀπὸ τὴν ἀγκυλιά τῆς μάνας του, δὲν μοῦ λές ποιὸς τῷμαθε νὰ γείνη ἥρως; Ποιὸς ἄλλος ἀπ' τὴν ἀρματωλικὴ καρδιά τῆς γενιᾶς του, ποιὸς ἄλλος παρὰ τὸ σουλιώτικο αἷμά του, ποῦ μέσα ἐστὲς παιδικαίσιες φλέβες του θυμώτανε, σὰν σὲ μακρυσμένον ὄνειρον, ῥοβολήματα καὶ γιουρούσια μὲ σπαθὶ γυνὸ καὶ μολύβια ποῦ σφυρίζουν καὶ λαβώνουν;...

— Νὰ συνεννοοῦμεθα, ἀπεκρίθη ἡ συγχώτερα ὁ δικηγόρος Κλαδάς. Θὰ ἤμουν πολὺ κουτὸς ἂν μοῦ κατέβαινε ν' ἀρνηθῶ ἔτσι, πέρα καὶ πέρα, τὴν κληρονομικότητα. Δὲν χρειάζεται οὔτε συνταγματάρχης οὔτε ἐπιστήμων νᾶνε κανεὶς γιὰ νὰ ξεύρη, — φθάνει νᾶχη μάτι μόνον καὶ νὰ βλέπη, — ὅτι ἡ μεγάλη μύτη τοῦ πατέρα φυτρώνει εἰς τὸ βρεφικὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ ἢ τὸ ἀλλοίθωρο μάτι τῆς μητέρας στραβίζει ἐπὶ ματάκι τοῦ κοριτσιοῦ μέσα ἀπ' τὴν κούνια — μέσα ἀπ' τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας ἔπρεπε νὰ εἰπῶ — ὅτι ὅπως μεταβιβάζεται τὸ ὑψηλὸ ἢ κοντὸ ἀνάστημα, τὰ ὠραῖα μαλλιά καὶ τὰ ὠραῖα δόντια, ἔτσι κληρονομιέται καὶ ἓνα στίγμα ἢ χάρισμα ψυχικόν, μία ἐσωτερικὴ ἀσχέμια ἢ εὐμορφία. Εἰς τὰ τελευταῖα χρόνια τὰ μεγαλειότερα ψυχολογικὰ καὶ φυσιολογικὰ κεφάλια τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἐκαταπίσθησαν μ' αὐτὸ τὸ ζήτημα· εἶνε, πιστευσέ με, πολὺ περισσότερον περίπλοκον ἀπ' ὅ,τι φαίνεται. Βλέπω μερικοὺς νὰ χαμογελοῦν· χωρὶς ἄλλο θὰ συλλογίζωνται: «τί σχέσιν ἔχει ἡ κληρονομικότης μὲ τὰ δικόγραφα;» Ἀκοῦστε. Ἡ συγχωρία — ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλειότερους παράγοντας ἀνθρώπων καὶ πρᾶγματων εἰς τὸν κόσμον — τοῦλάχιστον ὅσον καὶ ἡ κληρονομικότης — τὸ ἔφερε νὰ ἔχω φίλον ἓνα πολὺγλωσσον τραπεζίτην. Ὁ φίλος μου — ἡ συγχωρία ἐξακολουθεῖ — ἦτο τρελὰ ἐρωτευμένος μὲ μίαν ὠραιστατήν νέαν· εὐμορφος καὶ πλούσιος ὅπως ἦτο, ἔφθανε τὸ δακτυλάκι του μόνον νὰ κινήσῃ διὰ νὰ τοῦ τὴν δώσουν. Ἀλλὰ... ὑπῆρχεν ἓνα ἀλλὰ εἰς τὴν μέσσην... Ἡ μητέρα τῆς κόρης, ἀφ' οὗ ἔζησε φρόνιμα μὲ τὸν ἄνδρα της καὶ ἔκαμεν εὐσυνειδήτως ὅλα τὰ παιδιὰ της, ἔξαφνα δέκα πέντε χρόνια ἔπειτα ἀπὸ τὸν γάμον της, τῶρριξε ἔξω καὶ μίαν νύκτα ἔφυγεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μὲ κάποιον. Κάτι σκοτεινὸν ἀνοίγονταν ἐμπρὸς εἰς τὰ βήματα τοῦ φίλου μου· ἓνα αἶνιγμα τοῦ ἔφραττε τὸν δρόμον ὅπως ἄλλοτε ἡ Σφίγξ τῶν Θηβαίων. Μία παροιμία τοῦ λαοῦ, ἀπόσταγμα τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πείρας ὁλοκλήρων αἰώνων, τοῦ ἐψιθύριζε εἰρωνικὰ εἰς τ' αὐτὶ· «ἀπὸ

καὶ ποῦ πέρασε ἡ κατσίκα θὰ περάσῃ καὶ τὸ κατσίκακι». Ἄν ὁ φίλος μου ἐξοῦσεν εἰς τὰ παλαιὰ χρόνια, θὰ ἔτρεχεν εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ θὰ ἐπερίμενεν ἀπὸ τὴν Πυθίαν ἀπόκρισιν εἰς τὴν ἀγωνιώδη του ἐρώτησιν. Ἀλλὰ εἰς τὰ πεζὰ χρόνια μας κατέφυγεν εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ἐμάζευσεν ὅ,τι ἐγράφη περὶ κληρονομικότητος εἰς τρεῖς τέσσαρας γλώσσας, κ' ἐπερίμενε τὴν τύχην του σκυμμένος νύκτα ἡμέρα ἐπάνω εἰς τὰς σελίδας των. Ἀλλὰ καὶ τὸ νεώτερον μαντεῖον ἔδωκε τὸν χρησμόν του μὲ ὅχι ὀλιγωτέραν ἐπαμφοτερίζουσιν ἀσάφειαν, μὲ ὅχι ὀλιγώτερα ἤ ξεις ἀφ' ἧ ξεις ἀπὸ τὸ παλαιόν. Τοὺς τόμους αὐτοὺς ποῦ δὲν εἴξευσε πλέον τί νὰ τοὺς κάμῃ...

— Ἀλλὰ δὲν μᾶς εἶπατε, τὴν ἐπῆρε ἢ δὲν τὴν ἐπῆρε; διέκοψε μία γυναικεῖα φωνή.

— Θέλει κ' ἐρώτημα, κυρία μου; ἡ καρδιά, ὅταν ἀγαπᾷ, εὐρίσκει σοφίσματα καὶ εἰς τὰς πλέον σαφεῖς ἀπαντήσεις, καὶ δὲν θὰ εὕρισκεν εἰς ἓνα ἀσαφῆ χρησμόν; Τὴν ἐπῆρε φυσικὰ καὶ ἀφ' οὗ ἔχετε τὴν περιέργειαν, σᾶς λέγω ὅτι εἶνε πολὺ εὐτυχής, ὅτι ἱδρυσε ἰδικήν του Τράπεζαν καὶ ὅτι κάμνει ὠραῖα παιδιὰ καὶ λαμπρὰς ἐπιχειρήσεις... διχως συνεταιρισμόν. Ἐνα συνεφάκι μόνον διακρίνει ἐκεῖ κάτω εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς ζωῆς του: τὴν ἀπειλὴν τῆς «ὀμηλικίου κληρονομικότητος». Φαίνεται ὅτι τὸ κακόν, σωματικόν ἢ ψυχικόν, φανερώνεται ἔξαφνα εἰς τὸν ἀπόγονον, μόλις φθάσῃ εἰς τὴν ἡλικίαν ποῦ τὸ εἶχε ὁ πρόγονος. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ συγχυρία, εἶπε στραφεῖς πρὸς τὸν συνταγματάρχην, μ' ἔκαμε χωρὶς νὰ τὸ φαντάζωμαι νὰ περάσω νύκτας μὲ τὸ πρόβλημα τῆς κληρονομικότητος... καὶ νὰ διαβάσω τὸν Γκάλτον, τὸν Ριμπὼ καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους. Τί νὰ σᾶς πῶ; τὰ γεγονότα συσσωρεύονται πυκνά, πειστικά· ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα δὲν εἶνε ἀκόμη δυνατόν νὰ ἐξαχθῇ μὲ ἀπόλυτον κῦρος νόμου. Ἡ ἐπιστήμη χρημογέλᾳ σήμερα μὲ τὴν ἀφέλειαν τοῦ Σπουρτζχάιμ, ὁ ὁποῖος πρὸ πενήντα τόσων χρόνων ἐπίστευε μὲ τὰ σωστά του ὅτι εἶνε εἰς τὸ χέρι μας νὰ κάμωμεν ἐξύπνους ἢ ἐναρέτους ἀνθρώπους ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ κτηνοτρόφοι μὲ καταλλήλους συνδυασμοὺς καὶ διασταυρώσεις ἐπιτυγχάνουν ὠρισμένας ράτσας ἀλόγων, σκύλων ἢ πετεινῶν. Ἄν ἡ κληρονομικὴ μεταβίβασις ἦτο τόσον βεβαία, διατί οἱ μεγάλοι ἄνδρες κατὰ γενικὸν κανόνα κάμνουν μέτεια παιδιὰ; Διατί ἀφ' οὗ μίαν φοράν περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητά των ἡ μεγαλοφυΐα, νὰ μὴ τὴν διαχειρίζωνται ὡς οἰκογενειακὴν περιουσίαν; Αἶ, φίλε μου, ἡ βλάστησις ἐνὸς χαρακτῆρος εἶνε πολὺ μυστηριώδης. Βέβαια ἔχει πολὺ νὰ κάμῃ καὶ τὸ φυτρόπλασμα, τὸ

Keimplasma ὅπως τὸ λέγει ἓνας σοφὸς γερμανός, ἡ ἐνδομήτριος δυναμικὴ προδιάθεσις· ἀλλὰ δὲν τὰ ἐξηγεῖ ὅλα. Δὲν φθάνει μονάχα ἡ ἀπὸ τὰ μέσα πρὸς τὰ ἔξω ὥθησις τῆς ζωῆς· χρειάζεται καὶ ἡ ἀπὸ τὰ ἔξω ἐνέργεια. Αὐταὶ αἱ δύο δυνάμεις πότε βοηθοῦν ἡ μία τὴν ἄλλην, πότε πολεμοῦνται ἀναμεταξύ των. Ἀπ' αὐτὴν τὴν συμμαχίαν ἢ ἀπ' αὐτὸν τὸν πόλεμον γίνεται ὁ καθένας μας ὅ,τι εἶνε. Ἡ ψυχὴ λοιπὸν δὲν θυμᾶται μονάχα τί ἔκαμαν οἱ πρόγονοι ἀλλὰ καὶ τί ἔκαμεν αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ· ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε κληρονόμος τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἕνας λόγος, ἓνα παράδειγμα, μία συγκίνησις, ἓνα γεγονός, δηλαδὴ μία ἀτομικὴ ἐντύπωσις, ἀποθηκεύονται εἰς τὰ τρισευαγγέλια τῆς ψυχῆς, προβάλλουν μυστηριωδῶς εἰς τὴν κρίσιμον στιγμὴν καὶ κρημνίζουσιν ἢ δημιουργοῦν ἓνα χαρακτῆρα. Ἐμένα μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν φθάνει νὰ γεννηθῶμεν κάτι· πρέπει καὶ νὰ γείνωμεν ...

— "Ὅλ' αὐτὰ ποῦ λέγουν τὰ γιατροσόφια τοῦ φίλου σου, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης, εἴμπορεῖ νὰ εἶνε ἀληθινά. Ὅσον ὅμως γιὰ τὴν παλληκαριά, ἓνα πρᾶγμα ξέρω· τὸ λιοντάρι κάμνει λιοντάρι καὶ ὁ λαγὸς λαγόν.

— Ἐγὼ ὅμως εἶδα ἓνα λιοντάρι κ' ἓνα λαγὸν νὰ γεννηθῶν ἐκ τῆς ἰδίας φωλητῆς!..

Ὁ συνταγματάρχης ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐγέλασεν ἡχηρὸν γέλωτα δυσπιστίας.

— Τὸ κακουργιοδικεῖον εἰς μερικοὺς δικηγόρους εἶνε ὅ,τι τὸ ἀνατομεῖον εἰς τοὺς ἰατροὺς. Ὅπως ἀπὸ τὰς σάρκας, ποῦ σχίζονται, βγαίνει ἡ ἀρρώστεια, ὥς διωγμένη ἀπὸ τὴ φωλητῆς, καὶ τὴν συλλαμβάνει ἡ ἐπιστήμη· ἔτσι καὶ εἰς τὸ κακουργιοδικεῖον σχίζονται αἱ πράξεις, ἀνατέμνονται αἱ θελήσεις, καὶ συλλαμβάνονται οἱ κρυμμένοι στοχασμοὶ καὶ τὰ βαθεῖα παραχωμένα ἐλατήρια. Ἡ δικαιοσύνη μὲ ἓνα φῶς ποῦ ξεσχίζει τὸ σκότος, ἓνα φῶς σὰν ἐκεῖνο ποῦ ἔχουν δεμένο εἰς τὸ κεφάλι των ὅσοι καταβαίνουν εἰς τὰ ἔγκυα τῶν ἀνθρακωρυχείων, — καταβαίνει εἰς τὰς ἐγκληματικὰς ψυχάς, καὶ πολλὰς φορὰς ἀναβαίνει κατατρομαγμένη ἀπὸ τὰ τρισκότεινα ἐκεῖνα βάθη... Εἶνε χρόνια τώρα. Τὸ κακουργιοδικεῖον ἦτο εἰς μίαν πάροδον τῆς ὁδοῦ Ἐρμού κατὰ τὸ μοναστηράκι, εἰς ἓνα δρόμον ποῦ ἕως τώρα λέγετα ὁδὸς Κακουργιοδικείου. Ἐνα πρωτὶ ἐπέρασα νὰ κυττάξω τὸ πινάκιον. Κάποιος ἐδικάζετο ἐπὶ κλοπῇ. Ἡ δίκη δὲν εἶχε κενὸν ἐνδιαφέρον. Σιγὰ, σιγὰ ἤρχοντο οἱ ἑνορχοὶ μὲ τὸ δύσθυμον ἀργοπάτημα ἀνθρώπων ποῦ πηγαίνουν εἰς ἀγγαρεία. Ἡ αἵθουσα τοῦ ἀκροατηρίου ἦτο σχεδὸν ἄδεια. Ἦλθεν ὁ εἰσαγγε-

λεύς, οἱ σύνεδροι. Τὸ δικαστήριον κατέλαβε τὰς ἐδρας. Ὁ πρόεδρος ἐκτύπησε τὸν κώδωνα μὲ κᾶποιαν ἀδιαφορίαν, καὶ ὁ κλητὴρ μὲ φωνὴν δυνατὴν ἀλλὰ χωρὶς τὴν ἐπιστημότητα τῶν μεγάλων περιστάσεων ἐφώνησε: «Κατηγορούμενος!» Καὶ ἐν μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων τῶν χωροφυλάκων ἐφάνη ὁ ὑπόδικος. Θὰ ἦτο ἕως πενήντα — πενήντα πέντε ἐτῶν ἄνθρωπος μὲ γένεια καὶ μαλλιά ψυχρά. Φυσιογνωμία κοινή. Μόνον τὰ μάτια τοῦ ἦσαν ὑγρὰ σὰν δακρυσμένα καὶ ἔστιλβαν παρ᾽ ἄξενα, καὶ τὸ μέτωπόν του ... ποτὲ μου δὲν εἶχα ἰδῆ ἕως τότε μέτωπο μὲ τόσον πολλὰς καὶ τόσον βαθεῖας ῥυτίδας. Εἰς τὴν θάλασσαν, ὅταν περῶν βαθεῖα σκυλόψυχο, ῥυτιδώνεται λέγουν ἡ ἐπιφάνειά της· τί νὰ ἐπέρασε, ἀράγε, εἶπα μὲ τὸν νοῦν μου, μέσθ' αὐτὸ τὸ κρανίον καὶ ἐρρυτιδώθη ἔτσι τὸ μέτωπον;

— Ὀνομάζεσαι Δημήτριος Δημόπουλος, ἐτῶν 52, χριστιανὸς ὀρθόδοξος, πρῶτην τελωνοφύλαξ, μεταπράτης. Κάθησε, εἶπεν ὁ πρόεδρος.

Ἀνεγνωσθῇ ὁ κατάλογος τῶν μαρτύρων, ὅπως πάντοτε, ἔγειναν μερικαὶ ἐξαίρεσεις, καὶ ἤρχισεν ἡ ἀποδεικτικὴ δικαδικασία.

Ἡ πρᾶξις τοῦ κατηγορουμένου ἦτο ἐναρχής.

Μίαν νύκτα τοῦ περασμένου καλοκαυριοῦ αὐτὸς καὶ κᾶποιος Ἰταλὸς λωποδύτης, ἀνοιξαν μὲ ἀντικλεῖδι ἓνα σπίτι κατὰ τοὺς Ἀέρηδες, ἔσπασαν συρτάρια μὲ τὴν ἡσυχίαν των — εἶχαν βεβαιωθῇ ὅτι ἡ οἰκογένεια ἔλειπε καὶ ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην ψυχὴ δὲν ἦτο εἰς τὸ σπίτι — καὶ ἐπῆραν ἀσημικά, δακτυλίδια καὶ ὅ,τι ἄλλο εὐρίσκεται εἰς ἓνα λαϊκὸ νοικοκυρόσπιτο. Ἀλλ' ἔξαφνα μέσθ' εἰς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτὸς ἠκούσθη κραυγὴ ζητοῦσα βοήθειαν: Κλέπτες! ἔτρεξαν ἀπὸ τῆ γειτονιά, καὶ ἔπιασαν τὸν κατηγορούμενον — ὁ Ἰταλὸς πλέον τυχερὸς ἢ πλέον ἐπιτήδειος ἔγινεν ἄφαντος εἰς τὸ σκοτάδι...

Μερικοὶ μάρτυρες τῆς κατηγορίας καταθέτουν πολλὰ δυσάρεστα διὰ τὸ παρελθόν τοῦ κατηγορουμένου· εἰς τὰ νηᾶτά του ὡς δεκανεὺς εἶχε κάμη ἀρκετὰς κλοπὰς εἰς τὸν λόγον του. Τὸ στρατοδικεῖον τὸν κατεδίκασεν εἰς καθάρεσιν καὶ εἰς ὁκτώ ἐτῶν εἰρκτήν. Εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Κολωνακιοῦ ἐν μέσῳ τῆς ἀνατριχίλας τοῦ κόσμου, ποῦ εἶχε συρρεύσει ὁλόγυρα ἀπὸ τὸ τετράγωνον τῶν στρατιωτῶν μία φοβερὰ φωνὴ τὸν ἐμάστισε κατὰ πρόσωπον: — Δημήτριε Δημόπουλε! εἶσαι ἀνάξιος νὰ φέρῃς τὸ στέμμι τοῦ στρατιώτου! καὶ ἓνα χερὶ ἀπότομο καὶ ὠργισμένο τοῦ ἐξήλωσε τὸ στέμμι καὶ τὰ γαλόνια· ἔπειτα μὲ λόγῃν ἐφ' ὅπλου τὸν ἔφεραν σιδηροδέσιμον εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἔμεινε

ὁκτὼ ὁλόκληρα χρόνια πίσω ἀπὸ τὰ σιδερένια κάγκελα ἐνὸς μικροῦ παραθυριοῦ ...

"Ενας ἄλλος καταθέτει ὅτι ἐγνώρισε τὸν κατηγορούμενον ὡς τελωνοφύλακα εἰς τὴν Νάξον· τὰ ἐβόλεψε μὲ κᾶτι λαθρεμπο-
ρους· τοὺς συνέλαβαν· ἀπεδείχθη ἡ ἐνοχλή του καὶ κατεδικάσθη
εἰς δύο ἐτῶν φυλάκισιν.

"Επειτα ἐτράπη εἰς εἰρηνικώτερα ἔργα· ἔβαλεν εἰς τὸ χέρι
μῖαν κοπέλλαν ποῦ εἶχε πέντε - ἕξ χιλιάδες· τὴν ἐπῆρε καὶ
ἤνοιξεν ἐν παντοπωλεῖον κατὰ τὸν "Αγιον Παῦλον. "Αλλὰ κ'
ἐδῶ ἐδῶκε τὸν τόνον τῆς ὀντότητός του· ἐσχημάτισε τὴν ἀτμο-
σφαῖράν του. Τὸ ἀπόκεντρον παντοπωλεῖον ἔγεινε γρήγορα κατα-
γώγιον χασισοποτῶν· τὸν δηλητηριώδη καπνὸν τοῦ χασίς ἔκα-
μναν ἀκόμη δηλητηριωδέστερον τὰ γινῶτα λωποδυτῶν καὶ λα-
θρεμπόρων· αἰσχυρὰ ὄργια ἐτελοῦντο ἐκεῖ μέσα ὑπὸ τὴν αἰγίδα
τῆς ζυγαριᾶς τοῦ παντοπώλου, ἥτις ἔμεινεν ἀργή. "Ολ' αὐτὰ
ἀπεκαλύφθησαν ἀπὸ τὸ σκάνδαλον τῆς ἀπαγωγῆς ἐνὸς παιδιοῦ·
ἐκλείσθη τὸ καταγώγιον καὶ ὁ Δημόπουλος παρεπέμφθη ἐπὶ δια-
φορᾷ ἡθῶν· ἀλλὰ μὲ κᾶτι ἰσχυρὰ μέσα κατώρθωσε ν' ἀπαλ-
λαγῇ.

Καὶ ἐξηκολούθησεν ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ παρελθόντος του. "Οπως
εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῶν ἐρειπίων πύργου κατηραμένου καὶ κουρ-
σμένου, παντοῦ ἔχνη βίας, ἀτιμίας, ἐγκλήματος.

Τελευταία μάρτυς τῆς κατηγορίας καὶ σπουδαιοτάτη ἐκλήθη
ἡ κόρη τῆς κλαπείσης οἰκίας. Ἐπλησίασε κατακόκκινη, ἔβαλε
τρέμον τὸ χέρι της εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ κατέθεσε πῶς συνέβη
τὸ πρᾶγμα :

— "Ολοι οἱ ἰδιοὶ μου, εἶπε, ἐπῆγαν νὰ περάσουν τὴν βρα-
δεῖα μὲ τὴν ἀδελφὴν μου καὶ τὸν γαμβρόν μου ποῦ εἶχαν ἔλθῃ
ἀπὸ τὴν Χαλκίδα· ἐγὼ ἐπέρασα μαζί των ὅλην τὴν ἡμέραν·
ἤμουν ἀδιάθετη, ἔμεινα 'ς τὸ σπίτι, κ' ἐπλάγιασα ἐνωρίς· ἔξα-
φνα μέσα 'ς τὸν ὕπνο μου ἀκούω κρότο 'ς τὴ θάλα καὶ βλέπω
μιά λάμψιν· τινάχθηκα τρομαγμένη — 'ς τὴν ἀρχὴ νόμισα πῶς
ἐπιασε φωτιά τὸ σπίτι — σκύβω τὸ κεφάλι μου καὶ τί βλέπω ;
ἐναν ἄνθρωπον — αὐτόν, καὶ ἔδειξε τὸν κατηγορούμενον — μὲ
φῶς εἰς τὸ χέρι ν' ἀνοίγῃ συρτάριον· ἦτο κ' ἓνας ἄλλος παρέκει.
"Απὸ τὴν τρομάρα μου, γυμνὴ μὲ τὸ πουκάμισο, ζυπόλυτη, ἐπῆ-
δησα τὰ σκαλοπάτια, ἔφθασα, κάτω 'ς τὴ θύρα, τὴν ἀνοιξά με
τόση δύναμι· ποῦ ἐπλήγωσα τὰ χέρια μου, κ' ἔβηλα τὴ φωνή :
Κλέφτες ! Κόσμος μαζεύθηκε ἀπ' ἔξω· τὸ φῶς ἐπάνω ἔσβυσε·
τρεῖς τέσσαρα παλληκάρια ὤρμησαν ἐπάνω· ἀλλὰ δὲν εὗρήκαν
κανένα. Ἐξαφνα ἀπὸ τὴν θύρα ἐχύθη ἓνας ἄνθρωπος, σκουν-

τῶντας μὲ τοὺς ἀγκωνάς του τὸ πλῆθος καὶ φωνάζοντας : Πιάστε τον ! πιάστε τον ! καὶ ἔτρεχε σὰν νὰ ἐκυνηγοῦσε ἓνα κλέπτη ἀόρατον. Κἄποιος ὅμως τὸν ὑπωπτεύθη, τὸν ἐκυνήγησε καὶ τὸν ἔπιασε· ἦταν αὐτὸς ἐδῶ· εἶχεν ἐπάνω του τὰ περισσότερα πράγματα· ὁ ἄλλος ἔφυγε ἀπὸ τὰ κεραμίδια τοῦ γειτονικοῦ σπιτιοῦ.

Ὁ κατηγορούμενος κληθεὶς εἰς ἀπολογίαὶν ἀπὸ τὸν πρόεδρον, ἐσηκώθη θρασὺς ἀπὸ τὸ ἐδῶλιον καὶ ἤρχισε νὰ ψεύδεται χαλκοπροσώπως. "Ολα ἦσαν μηχανορραφίαι μερικῶν ἐχθρῶν του· αὐτὸς εἶνε τίμιος ἄνθρωπος, ἀπὸ οἰκογένειαν, νοικοκύρης, μὲ γυναῖκα καὶ παιδί.

Ἡ ἀνηλεὲς μαστιγώσις τοῦ εἰσαγγελέως τὸν ἀφῆκεν ἀτάραχον· μόνον αἱ πυκναὶ ρυτίδες του ἔγειναν χονδρότεραι. Ὁ συνήγορός του παρέστησε χωρὶς ὄρεξιν τὸν κατηγορούμενον θῦμα τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, ἐτόνισεν ὅτι κατὰγεται ἀπὸ οἰκογένειαν, ἣτις ἔχυσε τὸ αἷμά της ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐζήτησε τὴν ἐπιείκειαν τοῦ δικαστηρίου.

Ὁ κατηγορούμενος δὲν εἰξεύρω ποῦ στηριζόμενος ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἀθωωθῇ. "Όταν δὲ ἤκουσε ἐν μέσῳ τῆς συνήθους γενικῆς σιγῆς τὴν φωνὴν τοῦ προϊσταμένου τῶν ἐνόρκων ν' ἀπαντᾷ ν α ἰ, εἰς τὰ περισσότερα ἐρωτήματα τῶν συνέδρων, ἐχαμήλωσε τοὺς ὑαλιστεροὺς ὀφθαλμούς του, καὶ αἱ φλέβες τοῦ λαιμοῦ του ἐξωγκώθησαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον συνήλθε, καὶ μὲ τόνον ἐξευτελιστικόν, μὲ ἱκεσίαν ἐπαίτου ἐπεκαλέσθη οἶκτον διὰ τᾶσπρα του μαλλιά.

— Εἶμαι γέρον ! εἶπε θρηνωδῶς, θ' ἀποθάνω εἰς τὰς φυλακάς· βάλατέ μου τὸ ἐλάχιστον ὄριον τῆς ποινῆς ! Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν συνήγορόν του εἶπε μὲ τόνον μομφῆς :

— Δὲν εἶπες πῶς εἶμαι ἀδελφὸς τοῦ Δημοπούλου, τοῦ ἥρωος τῆς Κρήτης !

— Τί ; ἐβρυχήθη ὁ συνταγματάρχης διακόψας τὴν διήγησιν τοῦ Κλαδᾶ, ἀδελφὸς τοῦ ἀδελφοποιτοῦ μου τοῦ Γιάννη τοῦ Δημοπούλου, τοῦ ἥρωος τῶν ἡρώων ;

"Ἠρπασεν ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην του ἓνα τόμον, τὸν ἐφυλλομέτρησε πυρετωδῶς, καὶ ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ μὲ τόνον κᾶπως πομπώδη :

*Τὴν τελευταίαν του βολὴν τὴν εἶχεν ἤδη ὀίψει,
κ' εἰς ἑκατὸν τεμάχια τὴν σπάθην του συντρίψει !
Τῶν Τούρκων τὸν ἐκύκλωνε στενότερον τὸ κύμα
ὁπότε μ' ἐν τοῦ ξίφους του ἐπιπηδήσας τμήμα
εἰς δάσος ἔπεσε λογχῶν κραυγὴν ἀφείς μεγάλην,
κ' ἐχάρειο κ' ἐφαίνετο εἰς τοὺς σωρούς των πάλιν.*

Πλήν τέλος καὶ τῆς σπάθης του ἀπώλεσε τὸ τμήμα.
Αἱμάτων ἄνδρες ἤρπασαν τὸ ζηλευμένον θῦμα,
καὶ πρὸς τὸν μαῖον Μουσταφᾶν ἐσύρετο δεσμώτης.

- Τίς εἶσαι; εἶπεν ὁ Πασσᾶς. — Βεζύρη, στρατιώτης!
— Προσκύνει τὸν Σουλτάνον μιν!... Ἐγώ, να προσκυνήσω;
Ποτέ μου δὲν ἠμπόρῃσα τὸ γόνυ νὰ λυγίσω.
Ὡμίλει ἔτι κ' ἔπεσεν ὑπὸ πληγὰς μυριάς,
Κ' ἦν ἡ ἐσχάτη του προή, προή ἐλευθερίας.

— Τίνος εἶνε οἱ στίχοι; ἤρώτησαν πολλαὶ φωναὶ διὰ μιᾶς.

— Τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου. Τὸ ποίημα δὲν εἶνε κακόν,
ἀλλ' ὁ ἥρωας μου ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ ὅ,τι τὸν τραγουδοῦν αὐτοὶ οἱ
στίχοι... ἤμειθα μαζὶ εἰς τὸ Ἀρκάδι. Κ' ἐγὼ ἐλαδῶθηκα· ἔπεσα
ἀναίσθητος ἀνάμεσα σὲ σκοτωμένους· μ' ἐπῆραν γιὰ νεκρόν·
πῶς ἐγλύτωσα καὶ πῶς ἱατρεύθηκα εἶνε θαῦμα, θὰ σᾶς τὸ πῶ
ἄλλη φορά.... Λοιπὸν τοῦ Γιάννη τοῦ Δημοπούλου ἀδελφός
ἦταν αὐτός ὁ λωποδύτης ἐκεῖ πέρα, αὐτὸ τὸ κτῆνος;

— Ναί, συνταγματάρχᾳ μου, ἀπὸ τὴν ἰδίαν μητέρα καὶ ἀπὸ
τὸν ἴδιον πατέρα. Κ' ἐγὼ τὸν ἥρωα ἐσυλλογιζόμουν ὅταν ἔβλεπα
τὸν κλέπτην, ἀνάμεσα εἰς δύο χωροφύλακας, νὰ ὁδηγῆται κάτω
εἰς τὴν ἄμαξαν τῶν καταδίκων διὰ νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὴν
φυλακὴν. Τότε συνέβη καὶ μία σκηνὴ σπαρακτικὴ. Ἀπὸ μίαν
γωνίαν τῆς αἰθούσης ἠκούσθησαν ἑξαφνα θρῆνοι. Μία γυναῖκα
μὲ μαῦρα, νέα ἀκόμη, κακοπαθημένη, ἐκρατοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι
ἓνα κοριτσάκι ἕως τεσσάρων ἐτῶν· εἶχε ἔλθῃ ἐκεῖ μὲ τὴν ἐλ-
πίδα νὰ γυρίσῃ εἰς τὸ σπίτι μὲ τὸν ἄνδρα της.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Δημοπούλου ἄκουσε μὲ τρόμον τὴν κατα-
δίχην, καὶ ἐκατάπινε ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ ἀπελπισίαν τὰ δά-
κρυά της· ἀλλ' ὁ πόνος της ἐξέσπασε. Τὸ κοριτσάκι ἔκλαιε
καὶ αὐτὸ διότι ἔβλεπε τὴν μητέρα του νὰ κλαίῃ. Μὲ τὴν ἀθώαν
του παιδικὴν φωνήν, ἣ ὁποία ἀναίθασε δάκρυα εἰς τὰ μάτια
μου, ἐφώναξε εἰς τὸν ἀπαγόμενον πατέρα του, ὅστις ἐπερνοῦσε
ἀπ' ἐκεῖ τὴν στιγμὴν ἐκείνην:

— Πατέλα, ἔλα πὲ τῆς μητέλας νὰ μὴν κλαίῃ, ἔλα πα-
τέλα!

Ἄλλ' ἐκεῖνος κατέβαινε τὴν κλίμακα ἐν μέσῳ τῆς κλαγγῆς
τῶν ὀπλων τῶν χωροφύλακων. Εἰς τὴν γωνίαν τῆς αἰθούσης
κάτω ἀπὸ τὸ μαῦρόν σᾶλι ἓνα σῶμα ἐκλονίζετο σπασμωδικῶς
ἀπὸ τοὺς λυγμούς, δύο ἀπηλπισμένα χέρια ἔσφιγγαν τὸ ζωντάρι-
φανον κοριτσάκι· καὶ φωνὴ ἀλλόφρονος ἐψιθύριζε:

— Πᾶμε... πᾶμε... δὲν ἔχεις πατέρα... δὲν ἔχεις!...

Σιωπὴ ἐπηκολούθησεν ἐπὶ τινὰ λεπτὰ.

— Αἶ, λοιπὸν συνταγματάρχᾳ μου, τὸ συμπέρασμα; Εἰς τὰς φλέβας τοῦ κλέπτου δὲν ἔσφυζε τὸ αἷμα τοῦ ἥρωος; Ἐν ἔγκλημα, θὰ εἰπῆς, εἰμπορεῖ νὰ εἶνε ἡρωϊσμός ἀντίστροφος. Παραδέχομαι καὶ ἐγὼ ὅτι κάποτε τὰ κόκκινα χέρια εἰμπορεῖ νὰ εἶνε λευκὰ ὡς κρίνα· ὑπάρχουν ἐγκλήματα τὰ ὁποῖα ἐξ ἠθικῆς ἀπόψεως εἶνε ἡ ὑψηλοτέρα θυσία εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀρετῆς, τὸ ἀκρότατον ὅριον τῆς ἀνθρωπίνης αὐταπαρησίαις. Ἀλλὰ ἔχουν τοῦλάχιστον μεγαλεῖον, μαρτυροῦν κολοσσὸν θελήσεως καὶ τόλμης, εἶνε μεγαλουργήματα τοῦ κακοῦ, τὰ ὁποῖα ἀνυψώνει καὶ ἴσως τὰ ἐξαγνίζει ὁ κίνδυνος, καὶ τὰ καθιστᾷ κάποτε ἄξια θαυμασμοῦ. Ἀλλ' ἡ κλοπή, ἡ λωποδυσία, τὸ σπάσιμον συρταριῶν σπιτιοῦ ἀκατοικήτου, ἡ ἐνεδρα μέσα εἰς σκότος διὰ κάθε ἀσφάλειαν, εἶνε τὸ εὐτελέστερον τῶν ἐγκλημάτων· εἶνε τὸ ἐγκλημα τῶν ἀνάνδρων· καὶ εἰς αὐτὰς τὰς εἰρκτὰς ἀκόμη περιφρονεῖται· διότι καὶ ἐκεῖ μέσα ὑπάρχει ἱεραρχία τοῦ ἐγκλήματος. Λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ῥίζαν τῆς ζωῆς ἐβλάστησαν ἕνας ἥρωος τῶν ἡρώων, ὅπως εἶπες, ἄξιος νὰ τὸν ἀναφέρῃ ἡ ἱστορία καὶ νὰ τὸν ὑμνήσῃ ἡ ποίησις, καὶ ἕνας οὐτιδανὸς συντηρητῆς καταγωγίου χασισοποτῶν, ἕνας εὐτελὲς ἐγκληματίας ποῦ ἐκύλισε εἰς τὸν βούρκον κάθε ἀνθρωπισμόν, καὶ κάθε ἀξιοπρέπειαν. Τί ἀπέγινε λοιπὸν τὸ περίφημον αἷμά σου;...

— Ἀκοῦς τὸ τέρας νὰ εἶνε ἀδελφὸς τοῦ Δημοπούλου! εἶπε μὲ πόνον ὁ συνταγματάρχης ἀλλὰ καὶ μὲ ἀπορίαν, ὡς νὰ μὴν τὸ ἐχώρει ὁ νοῦς του.

— Διατί ὅχι; εἶπεν ὁ δικηγόρος. Ὅλα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον γίνονται κατὰ φυσικοὺς νόμους καὶ οἱ φυσιολογικοὶ καὶ ψυχικοὶ νόμοι εἶνε μέρος τῶν φυσικῶν νόμων. Καὶ ἐδῶ ὅ,τι ἔγινε, κατὰ φυσικοὺς νόμους ἔγινε. Ἀλλὰ ποῦ τοὺς εἰξεύρομεν ἡμεῖς, ἀκόμη ὅλους; Καὶ ἔπειτα ἔχομεν ὅλα τὰ στοιχεῖα νὰ σχηματίσωμεν γνώμην; Γνωρίζομεν ἀκριβῶς τὴν ψυχικὴν ἱστορίαν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, διὰ ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι ὁ εἰς ἐκκληρονόμησε περισσότερον ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸ ἄλλο; Γνωρίζομεν τοὺς πάππους των καὶ κατὰ τὰς δύο διευθύνσεις, διὰ νὰ συμπεράνωμεν ἂν ὁ εἰς ἐκκληρονόμησεν ἐξ ἀ τ α θ ι σ μ ο ῦ τὸν ἕνα καὶ ὁ ἄλλος τὸν ἄλλον; Γνωρίζομεν καὶ τὴν βιογραφικὴν ἐξέλιξιν τῶν γονέων; Ὅχι· μόνον αἱ ἔμφυτοι ἀλλὰ καὶ αἱ ἐπίκτητοι ιδιότητες μεταβιβάζονται· μέσα δὲ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ὑπάρχουν περίοδοι ἀκμῆς καὶ περίοδοι κοπώσεως ἢ ἐκφυλισμοῦ. Πόθεν εἰμποροῦμεν νὰ εἰξεύρωμεν ἂν ὁ εἰς υἱὸς ἐπρόφθασε κ' ἐκκληρονόμησεν ἀρετὰς καὶ ὁ ἄλλος ἐπῆρε μόνον τὰ σάπια ὑπολείμματα τῆς ἀρετῆς; ἂν ὁ ἕνας ἐπρόφθασε τὸ ζωντανὸ κρασί τοῦ ἡρωϊ-

σμοῦ καὶ ὁ ἄλλος εὗρῃκε μόνον τὸ καταπάτι ;.. Ἐπειτα πόθεν γνωρίζομεν τὸ ποσὸν τῆς ἐμφύτου προδιαθέσεως τοῦ καθενὸς καὶ τὴν δύναμιν ἐκάστου πρὸς ἀντίστασιν εἰς τὸ περιβάλλον ; Καὶ ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν νὰ βγάλωμεν ἀμέσως ἀμέσως συμπεράσματα περὶ κληρονομικότητος καὶ νὰ ἐρμηνεύσωμεν τοὺς νόμους τῆς φύσεως !.. Κάθε βλάστησις εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ ἡ βλάστησις τοῦ μικροτέρου χόρτου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ἀριστοτέλης ἐφάνταζετο ψυχὴν, εἶνε αἰνιγματώδης ἐνέργεια τῆς ζωῆς. Ἄλλ' ὁ σχηματισμὸς μιᾶς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν μυστηριώδης βλάστησις.

Ὁ συνταγματάρχης ὅστις ἀπεστρέφετο τὴν φυγομαχίαν καὶ εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ εἰς τὰς συζητήσεις, ἐθώπευσε τὸν ἀγκιστροειδῆ λευκὸν μύστακά του διὰ τὸν χονδρῶν του δακτύλων καὶ εἶπε :

— Τὸ ἐπιχείρημά σου φαίνεται ἐκ πρώτης ὕψεως πειστικόν· τὸ ἐπαρουσιάσας δικηγορικώτατα. Ἄλλ' εἶνε, ἐπὶ τέλους, ἓνα μερικὸν γεγονός. Εἴμπορεῖ νὰ εἶνε ἐξαιρέσις· καὶ αἱ ἐξαιρέσεις δὲν καταστρέφουν τοὺς κανόνες. Ἀφ' οὗ λοιπὸν εἶνε τόσον μπερδεμένον τὸ ζήτημα τῆς κληρονομικότητος, ἃς περιμείνωμεν νὰ τὸ λύσῃ πρῶτα ἡ ἐπιστήμη καὶ τότε ἐξακολουθοῦμεν τὴν συζήτησιν μας. Ἔως τότε ἃς ἔχῃ ὁ καθένας τὰς πεποιθήσεις του.

— Ἀφ' οὗ μάλιστα, ἀπήντησε γελῶν ὁ δικηγόρος, αἱ πεποιθήσεις εἶνε ὅλως διόλου τὸ ἐναντίον τῶν ὁδόντων : ὅσον περνοῦν τὰ ἔτη, δὲν κλονίζονται ἀλλὰ ριζώνουν ὅσο παλαιώνουν !

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

— 88 —

ΠΑΤΡΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Ὁ πατήρ. — Παιδί μου, γιὰ νὰ ζῇ κανεὶς καλὰ 'ς αὐτὸν τὸν κόσμον, χρειάζονται δύο πράγματα : τιμιότης καὶ πονηρία.

Ὁ υἱός. — Καὶ τί εἶνε ἡ τιμιότης ;

Ὁ πατήρ. — Τιμιότης θὰ πῇ νὰ ἐκπληροῖ κανεὶς ὅ,τι ὑπόσχεται σοβαρῶς.

Ὁ υἱός. — Καὶ ἡ πονηρία ;

Ὁ πατήρ. — Νὰ μὴν ὑπόσχεται κανεὶς σοβαρῶς κανένα πρᾶγμα.